

UvA-DARE (Digital Academic Repository)

Opgetekend

Materiële representatie aan het Haagse hof 1345-1425

van Egmond, A.J.

Publication date

2019

Document Version

Other version

License

Other

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

van Egmond, A. J. (2019). *Opgetekend: Materiële representatie aan het Haagse hof 1345-1425*.

General rights

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations

If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: <https://uba.uva.nl/en/contact>, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, Singel 425, 1012 WP Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

OPGETEKEND

Materiële representatie aan het Haagse hof 1345-1425

ACADEMISCH PROEFSCHRIFT

ter verkrijging van de graad van doctor

aan de Universiteit van Amsterdam

op gezag van de Rector Magnificus

prof. dr. ir. K.I.J. Maex

ten overstaan van een door het College voor Promoties ingestelde

commissie, in het openbaar te verdedigen in de Agnietenkapel

op donderdag 7 februari 2019, te 10:00 uur

door

Anne-Maria Joy van Egmond

geboren te Amstelveen

Promotiecommissie

Promotores:

prof. dr. C.A. Chavannes-Mazel, Universiteit van Amsterdam
prof. dr. D.E.H. de Boer, Rijksuniversiteit Groningen

Copromotor:

prof. dr. H.T. van der Velden, Universiteit van Amsterdam

Overige leden:

prof. dr. J.A.A.M. Biemans, Universiteit van Amsterdam
prof. dr. G. Geltner, Universiteit van Amsterdam
prof. dr. F.T. Scholten, Universiteit van Amsterdam
prof. dr. P.C.M. Hoppenbrouwers, Universiteit Leiden
prof. dr. F.P. van Oostrom, Universiteit Utrecht
dr. M.J.M. Damen, Universiteit van Amsterdam

Faculteit der Geesteswetenschappen

Het hier beschreven onderzoek werd mede mogelijk gemaakt door steun van de
Stichting Arts, Books & Collections

VERANTWOORDING	viii
INLEIDING	2
Corpus, methode en onderzoeksvraag	4
Graven uit het Beierse huis	6
Cultuur aan het Hollandse hof	10
Vergelijkbaar Gelre	12
Objectgericht onderzoek	14
Materiële representatie	16
DEEL I REPRESENTATIE: VERBEELDING VAN MACHT	22
Portretten	22
Wapentekens	24
Opzet	27
HOOFDSTUK 1 VERWANTSCHAP VERBEELD	30
1.1. VERWANTSCHAPSTOMBE	31
1.1.1. Een tombe voor Margaretha van Liegnitz-Brieg	31
1.1.2. Hofkapel als grafkapel	35
1.2. DYNASTIEKE GRAVENREEKS	37
1.2.1. Een oksaal en een reeks beelden	37
1.2.2. Dynastieke genealogie	39
CONCLUSIE	42
HOOFDSTUK 2 GRAVEN OP GRAVEERWERK	44
2.1. ZEGELS ALS IDENTITEITSDRAGERS	45
2.1.1. Hertogdom en graafschappen	45
2.1.2. Functionele identiteit	48
2.1.3. Zegel bij statusverandering	50
2.2. MUNTEN MEER DAN ICONOGRAFIE	52
2.2.1. Munten als geschenk	52
2.2.2. Economische competentie	54
2.2.3. Representatieve munten	56
2.3. TUIN ALS VERBEELDING VAN EENHEID	59
2.3.1. Onderscheidingsteken zonder orde	59
2.3.2. Tuin als politiek symbool	60
CONCLUSIE	65
HOOFDSTUK 3 PORTRET OP PERKAMENT EN PAPIER	66
3.1. PORTRETTEEN BIJ HET SACRALE	66
3.1.1. Albrecht van Beieren in encyclopedie	66
3.1.2. Margaretha van Kleef in getijdenboek	69
3.2. HOFGEZELSCHAP MET ORDETEKENS	71
3.2.1. Sint-Anthoniustekens ter identificatie	71
3.2.2. Vergelijking met latere portretten	74

3.3. VISIES OP EEN VORST	76
3.3.1. Belofte maakt schuld	76
3.3.2. Jan van Beieren in gebed	77
CONCLUSIE	80
DEEL II INVENTARISATIE: OBJECT IN CONTEXT	84
Resideren op het Binnenhof	84
Opzet	87
HOOFDSTUK 4 KANTTEKENINGEN BIJ REKENINGEN	90
4.1. ONDERZOEKSMATERIAAL	92
4.1.1. Rekeninghe in Holland	92
4.1.2. Comptes in Henegouwen	95
4.1.3. Rechnungen in Beieren-Straubing	98
4.1.4. Verschillende boekhoudpraktijken	100
4.2. DUBBELE SELECTIE	102
4.2.1. Afbakening door mediëvist	102
4.2.2. Beknoptheid van middeleeuwse klerk	105
CONCLUSIE	110
HOOFDSTUK 5 REKENINGEN EN INVENTARISSEN	112
5.1. BOEDEL	113
5.1.1. Gebruikslocatie	113
5.1.2. Levensduur	118
5.2. BEZIT	121
5.2.1. Selectie	121
5.2.2. Waardering	124
5.3. GESCHENKEN	128
5.3.1. Ontvangen objecten	128
5.3.2. Geschenkverkeer	130
CONCLUSIE	135
HOOFDSTUK 6 OBJECT VERSUS AFBEELDING	138
6.1. EDELSMEEDKUNST	140
6.1.1. ‘Juwelen ende guldenlaken’	140
6.1.2. Aantallen en bijzonderheden	142
6.1.3. Waardering van bewerking	148
6.2. AFBEELDINGEN	150
6.2.1. Aantallen en bijzonderheden	150
6.2.2. Waardering schilder- en snijkunst	157
6.2.3. ‘Harnasch ende schilderye’	158
6.2.4. Materiaal naar omstandigheden	162
CONCLUSIE	164

DEEL III ORGANISATIE: WERKEN VOOR HET HAAGSE HOF	168
Mecenaat en patronaat	168
Consumptie	170
Opzet	172
HOOFDSTUK 7 ORGANISATIE EN LOGISTIEK	174
7.1. RANG BINNEN HOFHOUDING	176
7.1.1. Livrelijst en -rubriek	176
7.1.2. Stof als statusindicatie	178
7.2. STRUCTUUR VAN FUNCTIES	181
7.2.1. Hofordonnanties	181
7.2.2. Hoofse bemiddelaars	184
7.2.3. Klerken en trossiers	190
7.3. BETROKKENHEID IN BETALINGEN	193
7.3.1. Bevel en behoefte	193
7.3.2. 'Bi aenbrenghen'	195
7.3.3. Betaling en beheer	196
CONCLUSIE	199
HOOFDSTUK 8 KOOPMAN VERSUS AMBACHTSMAN	202
8.1 KOOPLIEDEN	203
8.1.1. Handelaars in wollen laken	203
8.1.2. Importeurs van bont en kostbare stoffen	207
8.1.3. Bedrijvigheid in edelsmeedkunst	209
8.1.4. Kramers van luxe waren	212
8.1.5. Wisselaars van geld en goed	214
8.2 AMBACHTSLIEDEN	216
8.2.1. Uitbesteding aan borduurwerkers	216
8.2.2. Beeldenmakers rondom graftombe	220
8.2.3. Bouwmeester in vaste dienst	223
8.2.4. Favoriete en andere goudsmeden	226
8.2.5. Werkverdeling van borduurwerkers	230
8.2.6. Beeldenmakers in grafelijke en andere bronnen	232
8.2.7. Hofschilder met pandgeld	235
CONCLUSIE	238
HOOFDSTUK 9 ADMINISTRATIE EN PRESENTATIE	242
9.1. VERVAARDIGING VAN DE REKENINGEN	243
9.1.1. Materiaal en versies	243
9.1.2. Bewerking	247
9.1.3. Van klad naar net	249
9.1.4. Afronding door afhoren	252

9.2. DECORATIE IN DE REKENINGEN	254
9.2.1. Vorm en functie	254
9.2.2. Beoogde gebruikers	258
9.2.3. Professionele verluchting	260
9.2.4. Waardering voor decoratie	263
CONCLUSIE	266
SLOTBESCHOUWING	268
Conclusie	268
Epiloog	271
BIJLAGEN	274
BRONNEN	304
BIBLIOGRAFIE	308
AFBEELDINGEN	342
SAMENVATTING	414
SUMMARY	424
DANKWOORD	434